

Katedra: Pedagogiky a psychologie

Studijní program: Vychovatelství

Studijní obor: Pedagogika volného času

Spolupráce rodiny a školní družiny Cooperation of the family and an after school club

Bakalářská práce: 09-FP-KPP- 77

Autor:

Romana Peškarová

Podpis:

.....

Vedoucí práce: Mgr. Magdalena Marešová

Konzultant:

Počet

Stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
50	9	0	19	17	1

V Liberci dne: 7.12.2011

Čestné prohlášení

Název práce: Spolupráce rodiny a školní družiny
Jméno a příjmení autora: Romana Peškarová
Osobní číslo: P07000111

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 7.12.2011

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala své rodině a příteli Davidovi za ohleduplnost, trpělivost a podporu během mého studia. Dále bych velice ráda poděkovala paní Mgr. Magdaleně Marešové za vedení a konzultaci při zpracování mé bakalářské práce.

Anotace práce

Cílem mé práce „Spolupráce rodiny a školní družiny“ je zjistit, zda se školní družinou spolupracují více rodiče na vesnici nebo ve městě. K tomuto účelu jsem vybrala dvě školy, ve kterých se pomocí dotazníku pro rodiče a rozhovoru s vychovatelkami snažím zjistit, kde spolupracují více, případně jaké podoby má spolupráce. Výsledek mého výzkumu se týká pouze mnou zkoumaných škol, a proto nebude v mé práci zobecňován. Práce obsahuje teoretickou část vzniklou zpracováním odborné literatury a výzkumnou část. Hlavním zjištěním výzkumné části je, že více spolupracují rodiče na vesnici, a to proto, že mají více příležitostí k neformálním kontaktům s vychovatelkou.

Klíčová slova:

spolupráce rodiny a školy, rodina, školní družina, vychovatelka, rodiče, dotazník, rozhovor,

Anotace v anglickém jazyce

My bachelor thesis „Cooperation of a family and an after school club“ aims to find out if parents in a village school club cooperate more with the educators than parents in the school club of a city school. With questionnaire and interview I try to find out where parents cooperate more and how the cooperation looks like. The result of my study relates to two researched school and therefore it won't generalize. The thesis has a theoretical part created from literature and the research part. The main finding of the research part is village school club has parents who cooperate more and the reason for this is that they have more opportunities for informal contacts with the school club leader.

Key words:

cooperation between family and an after school club, family, after school club, educator, parents, questionnaire, interview

1 Teoretický úvod

2	Úvod	6
3	Obecná charakteristika základní školy	7
3.1	První stupeň základní školy	8
3.2	Typová charakteristika českých základních škol.....	9
3.2.1	Typová charakteristika sledovaných základních škol v mém výzkumu.....	10
4	Obecná charakteristika školní družiny	11
5	Rodina, škola a školní družina.....	14
5.1	Komunikace	15
5.2	Vývoj vztahu mezi školou a rodinou	17
5.3	Role rodičů.....	19
5.4	Role vychovatelky	21
6	Metodologie výzkumu	23
6.1	Metody kvalitativního přístupu.....	24
6.2	Metody kvantitativního přístupu.....	25
7	Praktická část.....	26
7.1	Cíl výzkumu.....	26
7.1.1	Popis vzorku	27
7.1.2	Výsledky dotazníků	28
8	Závěr.....	46
9	Seznam literatury	48
10	Seznam příloh	49

2 Úvod

Téma mé bakalářské práce je spolupráce rodiny a školní družiny. Téma spolupráce rodiny se školou je v dnešní době velmi diskutované. Spolupráce mezi těmito subjekty je velmi žádoucí, otázkou však zůstává, zda je tato spolupráce realizována a jakým způsobem. Protože působím jako lektor volnočasových aktivit zaměřených na mažoretky a taneční sport, mám s rodiči svých svěřenkyň určitou zkušenost. Moje zkušenost dělí rodiče do tří skupin. První skupina jsou rodiče, kteří se opravdu snaží spolupracovat a chodí s pomocí sami od sebe, jedná se např. o tatínka, který u hasičů řídí autobus a vozí nás na všechna vystoupení a soutěže. Druhou skupinkou jsou rodiče, kteří pomůžou, pokud je o to požádám, ale sami od sebe se neangažují a třetí skupinou jsou rodiče, kteří si spolupráci představují tak, že děti vyloží před tělocvičnou a na konci tréninku je zase před tělocvičnou naloží a odvezou. Velice mě proto zajímá, jak to funguje v jiné instituci a jak se tato problematika odráží v pedagogickém výzkumu.

Cílem mé práce je porovnat spolupráci rodiny a školní družiny na vesnici a ve městě. Projevují rodiče snahu o spolupráci? Budou lépe spolupracovat na vesnici nebo ve městě? A kde víc? To jsou otázky, na které budu ve svém výzkumu hledat odpověď. Myslím si, že toto srovnání přinese zajímavé výsledky, i když se nebudou dát zobecnit pro celou ČR.

V úvodu své práce jsem se zaměřila na školu jako takovou. Blíže charakterizuji základní vzdělávání a odlišnosti prvního a druhého stupně základní školy. Dále se zabývám charakteristikou jednotlivých typů základních škol.

V další kapitole se potom věnuji charakteristice školní družiny, kde popisuji cíle a význam výchovy ve školní družině.

Dále se věnuji rodině a vývoji vztahu mezi rodinou a školní družinou. Myslím si, že základním prvkem jakékoliv spolupráce je komunikace, a proto se v této kapitole také zabývám formami komunikace. Pozornost věnuji roli, jakou v tomto tématu zaujímají rodiče a vychovatelky.

Jedním z požadavků mé práce je seznámení se s metodologií výzkumu, tím se zabývám v poslední kapitole teoretické části. Svou pozornost věnuji především dotazníkům a rozhovoru, protože tyto metody používám v praktické části své práce.

3 Obecná charakteristika základní školy

Základní vzdělávání je v současné době jedinou vzdělávací etapou, které se povinně účastní každé dítě v České republice.¹ Školský zákon říká, že: „*školní docházka je povinná po dobu devíti školních roků, nejvíce však do konce školního roku, v němž žák dosáhne sedmnáctého roku věku*“.²

Cílem základního vzdělávání je, aby si žáci osvojili potřebné strategie učení a na jejich základě byli motivováni k celoživotnímu učení, aby se učili tvořivě myslet a řešit přiměřené problémy, účinně komunikovat a spolupracovat, chránit své fyzické a duševní zdraví, vytvořené hodnoty a životní prostředí, být ohleduplní a tolerantní k jiným lidem, k odlišným kulturním a duchovním hodnotám, poznávat své schopnosti a reálné možnosti a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi, při rozhodování o své další životní dráze a svém profesním uplatnění.³

Povinná školní docházka je hlavním obdobím, kdy děti všech úrovní schopností a ze všech vrstev obyvatelstva získávají ve škole zkušenost ze sociálních vztahů v přirozeně heterogenních kolektivech svých vrstevníků. Základní vzdělávání je rozděleno na 1. a 2. stupeň. Každá tato etapa má specifické vzdělávací cíle, odlišné metody a formy práce, ale i problémy, které je třeba řešit.⁴

¹ MŠMT. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice. Bílá kniha*. Praha:Tauris, 2001. s. 47.

² Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, (školský zákon) § 36, odstavec (1).

³ Tamtéž. § 44.

⁴ MŠMT. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice. Bílá kniha*. Praha:Tauris, 2001. s. 47.

3.1 První stupeň základní školy

*„Vstup dítěte do školy je důležitý životní mezník, jímž nastává pronikavá změna v jeho způsobu života a sociálních vztazích. Škála školních předmětů zahrnuje činnosti značně rozmanité, s požadavky na rozvíjení senzomotoriky, paměti, intelektu, estetických předpokladů, pozornosti, sebeovládání a vytrvalosti, svědomitosti, tj. všech aspektů osobnosti“.*⁵

První stupeň zprostředkovává žákům především přechod z režimově volnějšího a příznivějšího rodinného života a předškolního vzdělávání do systematického povinného vzdělávání. Protože přináší časové a režimové změny, jiný a pravidelnější způsob práce, nové prostředí, lidi a vztahy, změny ve stravovacím, pitném a pohybovém režimu, měl by 1. stupeň základního vzdělávání respektovat přirozené potřeby žáků, individuální úroveň jejich zrání a učení a přizpůsobovat tomu učební program.⁶

Bílá kniha dále uvádí, že: *„cílem 1. stupně základního vzdělávání je vytváření předpokladů pro celoživotní učení – získávání základních návyků a dovedností pro školní i mimoškolní práci, vytváření motivace k učení, osvojování základní gramotnosti jako nástroje dalšího úspěšného vzdělávání, postupné utváření uceleného náhledu na svět včetně vztahu k životnímu prostředí, založeného na citlivém, znalostním a aktivním přístupu k jeho ochraně, kultivace žákovy osobnosti a podpora zdraví.“*⁷

Pro základní rozdíl mezi 1. a 2. stupněm uvádím stručně cíle 2. stupně z Bílé knihy, která říká, že: *„cílem 2. stupně základního vzdělávání je především poskytnout žákům co nejvyšší základ všeobecného vzdělání. To znamená vybavit je jasnými vztahy k základním lidským hodnotám a takovými všeobecnými vědomostmi a praktickými dovednostmi, které jim dovolí pokračovat v dalším stále se specializovanějším vzdělávání i v rozvoji různých zájmových činností a nebudou žádného z nich odrazovat ani limitovat při poznávání nových oblastí lidského vědění a nových aktivit.“*⁸ Vzhledem k tomu, že se družina týká pouze 1. stupně, nebudu se dále ve své práci 2. stupněm zabývat.

⁵ ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001, s. 228–229.

⁶ MŠMT. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice. Bílá kniha*. Praha: Tauris, 2001. s. 47.

⁷ Tamtéž. s. 47.

⁸ Tamtéž. s. 48.

3.2 Typová charakteristika českých základních škol

Česká základní škola prošla v posledních několika letech mnoha proměnami. Tyto proměny se týkají nejen systému vyučování, ale také způsobu, jakým škola komunikuje s rodinou žáka a s veřejností. Jako budoucí pedagog volného času se ve své práci zaměřuji na spolupráci rodiny a školní družiny. Je důležité pokusit se vymezit typy zkoumaných škol. Při zařazování mnou zkoumaných škol do kategorií vycházím z vícepřípadové studie Česká základní škola, kde autoři uvádějí 5 typů škol:⁹

- a) *Malá škola* – tato škola patří počtem žáků k 10% nejmenších českých úplných základních škol, zároveň je ve struktuře shodná s tou částí škol, které mají v každém ročníku jednu třídu. Zřizovatelem této školy je obec.
- b) *Výběrová škola* – název „výběrová“ dali autoři této škole proto, že jako jediná přijímá děti do prvního ročníku (a také do šestého) na základě výběrového řízení. Tato škola nemá státního zřizovatele, zřizuje ji jiný právní subjekt. Škola se nachází v centru velkoměsta s dobrou dostupností veřejné hromadné dopravy. Právě svojí polohou je však vystavena značné konkurenci ostatních škol. Výběrová škola je počtem žáků velká a kontrastní vůči Malé škole.
- c) *Horská škola* – podle autorů studie je to škola, která se moc snažit nemusí, protože není ohrožena velkou konkurencí okolních škol. Je totiž jedinou školou v obci, relativně izolované mimo jiné podhorským terénem regionu. Velikostně je školou střední. Tato škola má výborný vztah se svým zřizovatelem, kterým je město.
- d) *Pestrá škola* – stejně jako „Horská škola“ je i tato jedinou školou v obci. Rozdílem však je, že se nachází na předměstí velkého města a v dosahu městské hromadné dopravy. Škola se na základě projektu již 14 let cíleně zaměřuje na práci s dětmi cizinců a na jejich začleňování do českého vzdělávání. Školu navštěvuje 8% cizinců, několik integrovaných žáků a škola zaměřila svou pozornost i na programovou podporu nadaných. Skladba žactva školy je tak sociokulturně, socioekonomicky i v dalších směrech výrazně různorodá.

⁹ DVOŘÁK, D., STARÝ, K., URBÁNEK, P. a kol. *Česká základní škola*. Praha: Karolinum, 2010. s. 53.

- e) *Předměstská škola* – ve studii představovala protipól škol bojujících o žáka. V důsledku specifických demografických a sociálních podmínek lokality má žáků nadbytek. Počtem žáků tak patří k velkým českým školám. Administrativně spadá do velkoměsta. Do vyšších ročníků Předměstské školy také přicházejí děti z neúplných základních škol z okolních vesnic.

Toto dělení bylo provedeno na základě konkrétních typů škol, a nedají se zobecnit. Při svém výzkumu jsem se touto studií inspirovala především kvůli možnosti typově zařadit nebo charakterizovat mnou zkoumané školy.

3.2.1 Typová charakteristika sledovaných základních škol v mém výzkumu

Protože je můj výzkum zaměřen na porovnání spolupráce rodiny a školní družiny na vesnici a ve městě, zvolila jsem pro jeho potřeby malou školu na vesnici na Semilsku (dále ji podle vzoru výše citované studie označuji „*Vesnická škola*“) a velkou školu na sídlišti v Praze (dále jen „*Sídlištní škola*“).

Vesnickou školu na Semilsku nemohu přímo zařadit ani do jednoho z výše uvedených 5 typů škol. Všechny typy totiž předpokládají úplnou organizovanost. Protože však má mnou zkoumaná Vesnická škola pouze první stupeň, spadá dle dělení vícepřípadové studie¹⁰ do specifické kategorie Neúplně organizovaných základních škol. Touto kategorií se však studie nezabývá. Nicméně můžeme ve Vesnické škole spatřit prvky výše zmíněných škol. Stejně jako většinu škol i tuto zřizuje obec. Jako v Malé škole i zde má každý ročník pouze jednu třídu. Vesnická škola má ještě jedno specifikum a tím je propojenost základní školy se školou mateřskou. Obě školy se nacházejí v jedné budově.

Sídlištní škola nejvíce odpovídá kategorii Předměstská škola, ale můžeme v ní spatřit i prvky ostatních typů škol. Např. svým umístěním ve velkém městě čelí značné konkurenci ostatních škol a tím odpovídá Výběrové škole. Pestré škole zase odpovídá tím, že přijímá do svých lavic i žáky jiných národností. Hlavním předpokladem Předměstské školy je její umístění na hranici velkoměsta, což Sídlištní škola splňuje. Do vyšších ročníků Předměstské školy přicházejí děti z okolních vesnických neúplných základních škol. Specifikem Předměstských škol je, že rozhodně nemají nouzi o žáky a tím se řadí k velkým školám. Tato charakteristika Sídlištní škole také odpovídá.

¹⁰ DVOŘÁK, D., STARÝ, K., URBÁNEK, P. a kol. *Česká základní škola*. Praha: Karolinum, 2010. s. 55.

4 Obecná charakteristika školní družiny

Výchova ve školní družině je v Bílé knize definována jako zájmové vzdělávání.¹¹ Bílá kniha dále říká, že: *„zájmové vzdělávání je souhrn výchovně vzdělávacích, poznávacích, rekreačních a dalších systematických, ale i jednorázových činností a aktivit, směřujících k účelnému a efektivnímu naplnění volného času a umožňujících získat vědomosti a dovednosti mimo organizovanou školní výuku“*.¹²

Školní družina je školské zařízení, které je mezi zařízeními určenými pro volný čas nejpočetnější, působí v ní nejvíce vychovatelů a prošlo jí nejvíce dětí. Podle B. Hájka *„je třeba výchovu ve školní družině chápat jako součást nutné společenské reprodukce, nikoli jako hlídání dětí“*.¹³ Školní družina zajišťuje dětem odpočinek, rekreaci a zájmové činnosti.

Podle pedagogického slovníku je školní družina *„školské zařízení pro výchovu mimo vyučování pro žáky 1. stupně základní školy, zvláštních, speciálních a pomocných škol“*.¹⁴

Pávková uvádí, že: *„Výchovné působení ve školní družině a školním klubu se dotýká všech oblastí výchovy a uskutečňuje se v průběhu činností. Každodenní výchovné činnosti v obou zařízeních vedou žáky k naplňování volného času hodnotným způsobem a zároveň uspokojují jejich potřeby a přání“*.¹⁵

Aktivity ve školní družině obohacují denní program dítěte. Vychovatelky zajišťují odborné pedagogické vedení při volnočasových činnostech a vytváří dětem prostředí podnětné, zajímavé a obsahově bohaté. Dítě se zde může přirozeně projevat, spontánně bavit při hrách ale také rozvíjet své dovednosti a talent při uměleckých, sportovních a výtvarných činnostech.

¹¹ MŠMT. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice. Bílá kniha*. Praha: Tauris, 2001. s. 54.

¹² Tamtéž. s. 54.

¹³ HÁJEK, B., PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*. 2. Praha: Portál, 2007, s. 9.

¹⁴ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003, s. 239.

¹⁵ PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 2008, s. 115.

Při stanovování cílů výchovy ve školní družině musí mít vychovatelka na paměti, že „čím jsou děti mladší, tím jednodušší, srozumitelnější a bližší cíl si při práci s nimi klade“¹⁶, může ale také vycházet z obecných cílů vzdělávací soustavy „školského zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání“:¹⁷ Mezi těmito cíli se uvádí:

- a) *rozvoj osobnosti člověka, který bude vybaven poznávacími a sociálními způsobilostmi, mravními a duchovními hodnotami pro osobní a občanský život, výkon povolání nebo pracovní činnosti, získávání informací a učení se v průběhu celého života;*
- b) *získávání všeobecného vzdělávání nebo všeobecného odborného vzdělávání;*
- c) *pochopení a uplatňování zásad demokracie a právního státu, základních lidských práv a svobod spolu s odpovědností a smyslem pro sociální soudržnost;*
- d) *pochopení a uplatňování principu rovnosti žen a mužů ve společnosti;*
- e) *utváření vědomí národní a státní příslušnosti a respektu k etnické, národnostní, kulturní, jazykové a náboženské identitě každého;*
- f) *poznání světových a evropských kulturních hodnot a tradic, pochopení a osvojení zásad a pravidel vycházejících z evropské integrace jako základu pro soužití v národním a mezinárodním měřítku;*
- g) *získání a uplatňování znalostí o životním prostředí a jeho ochraně vycházející ze zásad trvale udržitelného rozvoje a o bezpečnosti a ochraně zdraví.*

¹⁶ HOLEYŠOVSKÁ, A. *Rok ve školní družině*. Praha: Portál, 2003. s. 9.

¹⁷ Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, školský zákon § 2, odstavec (2).

Činnost školní družiny by měla ústít v získávání určitých kompetencí. Hájek říká, že: „*inspirací pro stanovení kompetencí účastníků činnosti školní družiny mohou být částečně formulace klíčových kompetencí žáků v programech základního vzdělávání a dětí v předškolním vzdělávání, na které školní družina navazuje a které dále rozvíjí*“.¹⁸ Jsou to:

- *kompetence k učení;*
- *kompetence k řešení problémů;*
- *komunikativní kompetence;*
- *sociální a interpersonální kompetence;*
- *občanské kompetence*
- *kompetence k trávení volného času.*

Pobytem ve školní družině si dítě také osvojuje režimové momenty. Jedná se o převlékání, přechody, sebeobslužné činnosti apod. Jedním z cílů vychovatelek je naučit děti vytvářet tyto činnosti automaticky, bez velkého úsilí a hlavně bez stresu.

V neposlední řadě patří k činnosti školní družiny i příprava na vyučování převážně pro děti, které zůstávají ve družině do pozdních odpoledních hodin a nemají tak dostatek času na přípravu doma. Zde není cílem, aby dítě ve družině dohánělo, co nestihlo nebo nepochopilo ve výuce. Úkolem vychovatelky je vytvořit vhodné podmínky pro samostatnou práci, pro učení a pomáhat dětem osvojovat si efektivní metody učení. Příprava na vyučování by však měla následovat až po odpočinkových činnostech. Kromě vypracovávání domácích úkolů může vychovatelka zařadit do přípravy na vyučování různé didaktické hry, poslechové činnosti, práci s počítačem, knihou a odbornými časopisy a ověřovat školní znalosti např. při vycházkách.

Ze všech uvedených cílů a charakteristik vyplývá, jak je důležité, aby rodiče dostávali srozumitelné a výstižné informace o výchovné funkci školní družiny.

¹⁸ HÁJEK, B., PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*. Praha: Portál, 2007, s. 12.

5 Rodina, škola a školní družina

Nejprve je důležité vymezit pojem rodina. Rodinou rozumíme nejdůležitější sociální skupinu, která je základní jednotkou pro psychický vývoj dítěte. Je zpravidla tvořena jedinci, kteří jsou vůči sobě v pokrevním příbuzenství (rodiče, děti) a jistém právním vztahu, který vzniká uzavřením sňatku mezi manželi.¹⁹ Rodina dítěti předává způsoby chování a životní hodnoty. Pro kladný psychický vývoj dítěte je velmi důležité, aby vyrůstalo v harmonické rodině plné lásky a pochopení a přijímalo tak vhodné vzorce chování od svých rodičů.

Podle pedagogického slovníku: *„je rodina nejstarší společenská instituce. Plní socializační, ekonomické, sexuálně-regulační, reprodukční a další funkce. Vytváří určité emocionální klima, formuje interpersonální vztahy, hodnoty a postoje, základy etiky a životního stylu“.*²⁰

Vágnerová uvádí, že: *„jednotliví členové rodiny a vztahy mezi nimi slouží jako model, který dítě napodobuje, event. se s ním identifikuje. Pro dítě je rodina důležitým zdrojem informací, které zobecňuje a očekává, že se stejným způsobem budou chovat všichni lidé. Dítě si zde osvojí určitý způsob interpretace různých sociálních signálů, vzorce chování, které se ukázaly účelné či jsou vyžadovány, naučí se jak projevovat (nebo neprojevovat) svoje pocity a názory apod“.*²¹

Důležité je vymezit také si pojem rodinná výchova. Podle pedagogického slovníku je výchova *„proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji“.*²² Rodinnou výchovou potom rozumíme *„výchova uskutečňovaná v rodině, obvykle výchova dětí a mladistvých uskutečňovaná jejich rodiči či prarodiči. Rodinná výchova a rodinné prostředí je nejvýznamnějším činitelem formujícím mladého člověka“.*²³

Téma spolupráce rodiny se školou je v dnešní době velmi diskutované. Školy začínají poskytovat rodičům možnost aktivně se zapojovat do výuky nebo do dění ve škole a školní družině. Ve školní družině se zapojení rodičů týká především účasti na vedení zájmových útvarů, pomoci při organizování výletů, besídek, dnů otevřených dveří apod.

¹⁹ VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. *Pedagogika pro učitele*. Praha: Grada Publishing, 2011, s. 369.

²⁰ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003, s. 202.

²¹ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005, s. 18.

²² PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003, s. 277.

²³ Tamtéž. s. 202.

Vychovatelky, učitelky a rodiče jsou partnery při výchově, což předpokládá dobrou komunikaci, informovanost, respekt a důvěru. Dítě se v různém prostředí chová rozdílně. Způsob, jakým se chová doma, se může radikálně lišit od způsobu, jakým se projevuje ve škole nebo školní družině. Proto je vzájemná informovanost o aktuálním chování důležitá. Zároveň přispívá k vytváření si obrazu o dítěti. Kvalita vztahu mezi rodiči a vychovatelkami je ovlivněna především způsobem jednání a postojem zúčastněných stran. Vzhledem k tomu, že vychovatelky mají odborné vzdělání z pedagogiky, psychologie a komunikace mezi lidmi, je odpovědnost za kvalitu tohoto vztahu přenesena na právě na ně. Záleží pouze na vychovatelkách, jak dokážou své znalosti a dovednosti uplatnit v praxi. Vychovatelky jako profesionálky v oblasti výchovy mimo vyučování musí umět informovat rodiče o svých výchovných záměrech, přesvědčit je o správnosti svých postojů. Zároveň však jsou ochotné přijmout informace od rodičů, zvažovat je a eventuálně korigovat své výchovné postupy.²⁴

5.1 Komunikace

Komunikace je základním pilířem pro úspěšnou spolupráci rodiny a školy. Komunikaci s rodiči dobře definuje ve své publikaci M. Šťastná, která se zde zabývá několika aspekty komunikace a rozděluje komunikaci s rodiči do několika forem. M. Šťastná například říká že: „*pokud rodiče poskytnou informace třídním učitelům a učitelé poskytnou informace rodičům, získávají obě strany jasnější obraz o potřebách dítěte. Začíná vznikat prostředí důvěry, zlepšuje se vztah rodičů ke škole a učiteli. Spolupráce mezi rodinou a školou je jednou z reálných cest, jak pozitivně ovlivnit úspěšnost dítěte a jeho prospěch.*“²⁵ Komunikace mezi rodinou a školou začíná vstupem žáka do první třídy základní školy. Pro efektivní komunikaci je důležité, aby se rodiče cítili ve škole vítáni a byli vtaženi do činnosti školy.

Komunikace mezi rodiči a učitelkami či vychovatelkami se uskutečňuje při různých příležitostech, mezi něž podle Šedové „*patří především třídní schůzky, individuální osobní kontakt, agenda deníčku a žákovské knížky, telefonování či mailování a akce školy pro rodiče.*“²⁶

²⁴ HÁJEK, B., PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*. Praha: Portál, 2007, s. 70–71.

²⁵ ŠŤASTNÁ, M. *Komunikace s rodiči a veřejností*. Ostrava: ZŠ Dubina 2010. s. 5.

²⁶ ŠEĐOVÁ, K. *Tiché partnerství: vztahy mezi rodiči a učitelkami na prvním stupni základní školy*. Brno: MU, 2009. s. 38.

Podle Šťastné může mít komunikace s rodiči 3 formy²⁷:

- přímá komunikace
 - individuální kontakt (rozhovor ve škole, návštěva učitele v rodině)
 - skupinový kontakt (diskuze na třídních schůzkách, jednání rodičovské rady, jednání rady školy, přednášky a besedy s rodiči, diskuze na webu školy apod.)
- zprostředkovaná komunikace
 - písemný styk (žakovská knížka, notýsek, dopis, dotazníkové šetření, ankety)
 - veřejná sdělení (vývěsky, web školy, informační panel třídy/školy, formy osvětové činnosti školy)
- nepřímá komunikace

Šťastná dále definuje několik předpokladů úspěšné komunikace²⁸:

- ze strany učitele
 - hovořit s rodičem jako s partnerem
 - vybudovat důvěrný vztah k dítěti i rodičům a nikdy jej nezneužít
 - udržovat s rodiči pravidelný kontakt a využívat různých forem komunikace
 - naučit se naslouchat rodičům a zjišťovat od nich zpětnou vazbu
 - dát rodičům možnost vyjádřit svůj názor
 - analyzovat získané zpětné vazby a podněty od rodičů
 - poznávat domácí prostředí žáka
 - mít přátelský vztah k dítěti a vždy jej vyslechnout
 - nevystupovat nadřazeně a povýšeně
 - při hodnocení dítěte vycházet z jeho pozitivních stránek, „neškatulkovat“
- ze strany rodiče
 - respektovat učitele jako odborníka
 - chápat vyučovací proces jako doménu učitele a nevhodně do něj nezasahovat
 - neznevažovat před dítětem práci učitele, důvěřovat učiteli
 - seznámit učitele s důležitými fakty o rodině a dítěti
 - společně řešit případný problém chování dítěte a zvládání vzdělávacích požadavků

²⁷ ŠŤASTNÁ, M. *Komunikace s rodiči a veřejností*. Ostrava: ZŠ Dubina 2010. s. 12.

²⁸ Tamtéž s. 13.

- neútočit slovně ani z úrovně svého společenského či materiálního postavení

Z tohoto dělení vyplývá, že aby byla spolupráce mezi rodinou a školou úspěšná, musí rodiče i učitelé respektovat, že vůči sobě navzájem mají určité povinnosti. Podle mého názoru je komunikace základním pilířem jakékoliv spolupráce, protože pokud spolu lidé nekomunikují, těžko spolu mohou něco řešit.

5.2 *Vývoj vztahu mezi školou a rodinou*

Jak uvádí Rabušicová²⁹, vztahy mezi školou a rodinou byly po dlouhou dobu tradičně omezeny spíše jen na jednosměrný přenos informací a poskytování rad učitelů rodičům. K hlubším kontaktům mezi školou a rodinou docházelo pouze tehdy, pokud bylo potřeba řešit problémy s docházkou, prospěchem apod. V 70. a v 80. letech byli rodiče vyzýváni k častějším návštěvám školy. Dělo se tak nejen kvůli diskuzím o výsledcích jejich dětí, ale rodiče začínali dostávat příležitost zapojovat se do učebních aktivit ve třídě a konzultovat s učiteli na neformální a přátelské úrovni. V 90. letech se pak díky legislativním změnám objevují, zejména ze strany států, různě silné tlaky na posílení vztahu a spolupráce rodičů a školy. Důvody, proč se rodiče chtějí angažovat ve školním dění, jsou velmi individuální a vždy vychází ze zájmu rodičů a jejich očekávání vůči škole. Patří mezi ně zvyšování školní úspěšnosti dětí, vzdělávání samotných rodičů a podpora školy.

Školní úspěšnost dětí je spjata s uspořádáním rodiny, ve které dítě vyrůstá, konkrétně s její velikostí a s pořadím jeho narození mezi sourozenci.³⁰ M. Šťastná pak uvádí, že: „*školní úspěšnost dítěte může být ovlivněna i úrovní spolupráce – a tedy komunikace mezi rodinou a školou.*“³¹

Šedřová ve svém výzkumu, ve kterém zkoumala vztahy mezi rodiči a školou, poukazuje na to, že rodiče, kteří doplňují a upevňují působení učitele, se domnívají, že školní úspěch svých dětí zaručí nejlépe tím, že budou perfektně plnit všechny požadavky školy. Tím se zřetelně liší od dělnických rodičů, kteří školní osudy svých dětí ponechávají v režii dětí samých, což se ukazuje jako neefektivní strategie.³²

²⁹ RABUŠICOVÁ, M., ŠEĎOVÁ, K. a kol. *Škola a (versus) rodina*. Brno: MU 2004. s. 9.

³⁰ Tamtéž. s. 28.

³¹ ŠŤASTNÁ, M. *Komunikace s rodiči a veřejností*. Ostrava: ZŠ Dubina 2010. s. 5.

³² ŠEĎOVÁ, K. *Tiché partnerství: vztahy mezi rodiči a učitelkami na prvním stupni základní školy*. Brno: MU, 2009. s. 48.

Dále poukazuje na to, že danou situaci mezi rodiči a učiteli v jejím výzkumu vystihuje termín „tiché partnerství.“ To znamená, že rodiče pracují jako tiší partneři školy. Součástí tohoto tichého partnerství je, že se rodiče přehnaně nevnucují s nevyžádanými podpůrnými aktivitami.³³

³³ ŠEĐOVÁ, K. *Tiché partnerství: vztahy mezi rodiči a učitelkami na prvním stupni základní školy*. Brno: MU, 2009. s. 49.

5.3 Role rodičů

Dříve byli rodiče v české škole vnímání jako cizorodý prvek. Nyní se však o rodičích hovoří jako o partnerech, spolupracovnících, zákaznících, klientech a občanech, kteří mohou být aktivními účastníky života školy jako veřejné instituce.³⁴

Šedřová vymezuje ve svém výzkumu vztahu rodičů a školy několik rolí, které rodiče zaujímají ve vztahu ke škole, na níž se vzdělává jejich dítě, respektive role, jež jsou rodičům ve škole vymezovány. „*Nejedná se zde jen o roli ve smyslu očekávaného způsobu chování vázaného na určitý sociální status, ale především o roli ve smyslu osobně prožívaných aktivit a zejména sociálních interakcí.*“³⁵

- Rodiče jako zákazníci
- Rodiče jako partneři
 - partner výchovný
 - partner sociální
- Rodiče jako občané
- Rodiče jako problém
 - nezávislý rodič
 - špatný rodič
 - snaživý rodič

Výsledkem tohoto výzkumu je zjištění, že 80% rodičů zaujímá ke škole z pohledu zástupců školy zákaznický postoj. Rodiče jako partnera vidí 37% zástupců školy, rodiče jako občana 17% a rodiče jako proběh vidí 22% zástupců školy. Z pohledu rodičů jsou výsledky téměř totožné. Zákazníky se cítí 79% rodičů, partnery 39%, občany 20% a problémem 22% rodičů. Pro lepší orientaci uvádím i tabulku.³⁶

³⁴ ŠTASTNÁ, M. *Komunikace s rodiči a veřejností*. Ostrava: ZŠ Dubina 2010. s. 10.

³⁵ RABUŠICOVÁ, M., ŠEĐOVÁ, K. a kol. *Škola a (versus) rodina*. Brno: MU 2004. s. 33.

³⁶ Tamtéž. s. 44.

Tabulka č. 1 – Role, které rodiče vůči škole zaujímají

Rodičovské role	Zástupci školy		Zástupci rodičů	
	N	Průměr (%)	N	Průměr (%)
Zákazník	283	80	250	79
Problém (celkem)	283	22	250	22
Problém – nezávislý	283	30	250	29
Problém – špatný	282	20	248	18
Problém – snaživý	282	15	248	16
Partner (celkem)	282	37	249	39
Partner výchovný	282	51	249	54
Partner sociální	282	23	249	23
Občan	281	17	249	20

Šedřová dále uvádí, že komunikace, otevřenost, vstřícnost, vzájemná komunikace a tedy i rodičovská role se mění s věkem dítěte a stupněm školy, kterou dítě navštěvuje. Na počátku školní docházky a v průběhu prvních let je komunikace uspokojivější, zatímco s postupem dítěte do vyšších ročníků se začíná stále více komplikovat a vztahy ochlazovat.³⁷

³⁷ RABUŠICOVÁ, M., ŠEĐOVÁ, K. a kol. *Škola a (versus) rodina*. Brno: MU 2004. s. 44.

5.4 Role vychovatelky

*„Vychovatelé jsou označováni pracovníci školských zařízení, zařízení pro ústavní a ochrannou výchovu, některých zařízení pro zájmové vzdělávání (školní družiny a školní kluby) nebo zařízení sociální péče“.*³⁸

Podle mého názoru je vychovatelka nepochybně tou nejdůležitější osobou ve školní družině. Svým působením ovlivňuje nejen program družiny, ale svými životními postoji a naladěním také její atmosféru. Osobnost vychovatelky nejspíš ovlivňuje několik faktorů, kterými jsou vlastnosti, dovednosti a vzdělání. Jaká by tedy vychovatelka měla být a jaká kritéria by měla splňovat?

Odborná literatura k tomu uvádí, že mezi nejdůležitější předpoklady vychovatelky patří jistě kladný vztah k dětem, schopnost empatie, smysl pro humor, tolerance, optimismus, smysl pro spravedlnost trpělivost. S dětmi by měla jednat jako s partnery, v jejím chování by se neměla vyskytovat ironie nebo zesměšnění dětí. Naopak umění udělat si legraci sama ze sebe je nepostradatelné. Samozřejmostí jsou také organizační schopnosti, které zajišťují klidný a pohodový průběh celého dne.³⁹

Vychovatelka by pro děti měla být přirozenou autoritou, proto je zapotřebí, aby se ní objevovala zásadovost, přísnost a důslednost.

Vychovatelka ovládá širokou škálu zájmových činností a neustále je rozvíjí. Všestrannost je pro tuto práci nezbytná. Důležitou dovedností je umění děti motivovat k jednotlivým aktivitám, vzbuzovat v nich zájem a podporovat jejich sebevědomí. Dává prostor pro komunikaci a nejedná s dětmi na základě příkazů a zákazů. Vzdělání má vychovatelka minimálně na středoškolské úrovni, avšak správné pedagogické působení vyžaduje celoživotní vzdělávání. Kromě pedagogických znalostí, které umí využít v praxi, ovládá také vývojovou psychologii, především vývojové zvláštnosti dětí mladšího školního věku. Nezbytné jsou i znalosti ze sociální psychologie a biologie dítěte. Orientuje se v osnovách a učebních plánech, aby dětem dokázala poradit při přípravě na vyučování a psaní domácích úkolů ve školní družině. Proto by měla ovládat např. i cizí jazyky minimálně na základní úrovni.⁴⁰

³⁸ HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času. Současné trendy*. Praha: Portál, 2008, s. 68.

³⁹ HÁJEK, B., PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*. Praha: Portál, 2007, s. 32–34.

⁴⁰ Tamtéž. s. 34.

Základní předpoklady pro výkon vychovatelky jsou stanoveny „zákonem č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících“⁴¹ Podle něj je vychovatelka:

- a) je plně způsobilá k právním úkonům;*
- b) má odbornou kvalifikaci pro přímou pedagogickou činnost, kterou vykonává;*
- c) je bezúhonná;*
- d) je zdravotně způsobilá a;*
- e) prokázala znalost českého jazyka, není-li dále stanoveno jinak.*

Práce vychovatelek se řídí jak obecným posláním školní družiny, tak specifickým zaměřením jednotlivých škol a družin. Pracovní náplň obsahuje zejména:

- zajišťování výchovně-vzdělávací funkce a její důslednou přípravu;
- vymýšlení rozmanitých a zajímavých činností;
- upevňování hygienických návyků dětí;
- znát osnovy a probíranou látku svých žáků;
- komunikaci a spolupráci s rodiči a třídními učiteli;
- dodržování bezpečnosti práce a dbát na bezpečnost žáků;
- vytvářet klidnou a pohodovou atmosféru;

Ředitel školy dále jmenuje vedoucí vychovatelku, jejíž pracovní náplň obsahuje zejména:

- kontrolu činnosti vychovatelek;
- odpovědnost za celkový chod družiny;
- řešení stížností rodičů a vychovatelek;
- rozdělování žáků do jednotlivých oddělení;
- dává řediteli návrhy pro zlepšení družiny nebo jejího vybavení;
- vytváří rozvrh služeb
- připravuje školní vzdělávací program pro vlastní družinu
- zajišťuje a kontroluje vedení dokumentace družiny.⁴²

⁴¹ Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících. Hlava II., díl 1., § 3.

⁴² HÁJEK, B., PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*. Praha: Portál, 2007, s. 37–38.

6 Metodologie výzkumu

Jedním z požadavků mé práce je seznámení se s metodologií pedagogického výzkumu. Výzkumu z teoretické stránky se tedy budu věnovat v této kapitole. Ve svém výzkumu kombinuji jak kvalitativní, tak kvantitativní přístup. Z kvalitativního přístupu využívám metodu hloubkového rozhovoru, který jsem provedla se třemi vychovatelkami a z kvantitativního přístupu používám metodu dotazníku, který jsem rozdala 130 rodičům. Jaký je ale rozdíl mezi kvalitativním a kvantitativním výzkumem?

Základní rozdíl obou přístupů definuje kniha od Švaříčka a Šed'ové, která říká, že: *„Kvalitativní přístup je proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. Záměrem výzkumníka provádějícího kvalitativní výzkum je za pomoci celé řady postupů a metod rozkrýt a reprezentovat to, jak lidé chápou, prožívají a vytvářejí sociální realitu.“*⁴³

Naproti tomu *„podstatou kvantitativního výzkumu je výběr jasně definovaných proměnných, sledování jejich rozložení v populaci a měření vztahů mezi nimi. Logické usuzování je v kvantitativním přístupu deduktivní: na počátku je existující teoretické tvrzení, které je na základě precizní operacionalizace převedeno do hypotéz a následně ověřováno. Výstupem výzkumu je ověření určité hypotézy či teorie. Takto provedený výzkum umožňuje zobecnění získaných výsledků a formulování obecně platných pravidel.“*⁴⁴

⁴³ ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. s. 17.

⁴⁴ Tamtéž. s. 22.

6.1 Metody kvalitativního přístupu

Kvalitativní přístup využívá několik metod pro sběr dat. Švaříček ve své knize definuje tyto metody⁴⁵:

- Zúčastněné pozorování
- Hlubkový rozhovor
- Ohniskové skupiny a skupinový rozhovor
- Pořizování videozáznamu

Protože ve svém výzkumu používám metodu hloubkového rozhovoru, budu se mu blíže teoreticky věnovat. Rozhovor je nejčastěji používanou metodou sběru dat v kvalitativním výzkumu. Používá se pro něj označení hloubkový rozhovor, jež můžeme definovat jako „*nestandardizované dotazování jednoho účastníka výzkumu zpravidla jedním badatelem pomocí několika otevřených otázek*“.⁴⁶

Prostřednictvím hloubkového rozhovoru jsou zkoumány členové určitého prostředí, určité specifické sociální skupiny s cílem získat stejné pochopení jednání událostí, jakým disponují členové dané skupiny. Pomocí otevřených otázek můžeme porozumět pohledu jiných lidí, aniž bychom jejich pohled omezovali pomocí výběru položek v dotazníku. Hlubkový rozhovor umožňuje zachytit výpovědi a slova v jejich přirozené podobě, což je jeden ze základních principů kvalitativního výzkumu.⁴⁷

Švaříček dále rozlišuje dva typy rozhovoru⁴⁸:

- polostrukturovaný (vychází s předem připraveného seznamu témat a otázek)
- nestrukturovaný (může být založen jen na jedné předem připravené otázce a dále se badatel dotazuje na základě informací poskytnutých zkoumaným účastníkem)

Ve svém výzkumu používám polostrukturovaný rozhovor. Předem jsem si připravila otázky, na které jsem se potom ptala a jen občas jsem strukturu změnila.

⁴⁵ ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. s. 142–192.

⁴⁶ Tamtéž. s. 159.

⁴⁷ Tamtéž. s. 159–160.

⁴⁸ Tamtéž. s. 160.

6.2 Metody kvantitativního přístupu

Pro vysvětlení metod kvantitativního přístupu využívám publikaci M. Chrásky, který rozlišuje tyto metody⁴⁹:

- Pozorování
- Dotazník
- Interview
- Test
- Sociometrie

Nejčastěji používanou metodou v kvantitativním přístupu je metoda dotazníku. Tuto metodu používám ve svém výzkumu. M. Chráska říká, že: „*dotazník je soustava předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně.*“⁵⁰

Otázky v dotazníku mohou být:

- a) otevřené – nenavrhují respondentovi žádné odpovědi
- b) uzavřené – navrhuji výčet předem připravených odpovědí

Dotazník by měl splňovat tyto požadavky⁵¹:

- jasnost a srozumitelnost otázek
- jednoznačná formulace otázek (nesmí připouštět chápání více způsobů)
- zjišťovat pouze nezbytné údaje
- neměl by být rozsáhlý
- otázky nesmějí být sugestivní
- musí obsahovat jasné pokyny k vyplňování
- dbát na to, aby získané údaje bylo možno snadno třídit

⁴⁹ CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 2007. s. 151–209.

⁵⁰ Tamtéž. s. 163.

⁵¹ Tamtéž. s. 169–170.

7 Praktická část

7.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu bylo porovnat spolupráci rodiny a školní družiny ve škole na vesnici a ve velkém městě. Protože jsem předpokládala, že bude spolupráce probíhat jinak na vesnici, kde se všichni znají a jinak ve městě, kde se pravděpodobně většina nezná, vybrala jsem pro co největší kontrast Vesickou školu na Semilsku a Sídlištní školu v Praze. Výsledky výzkumu se týkají pouze těchto škol, a proto nebudou zobecňovány.

Výzkumná otázka:

Spolupracují více rodiče a vesnici nebo ve městě?

Vedlejší výzkumná otázka:

Proč rodiče někde spolupracují více?

Hypotéza:

Více spolupracují rodiče na vesnici.

Jako metody výzkumu jsem použila dotazník pro rodiče a provedla jsem hloubkový rozhovor s vychovatelkami. Dotazník pro rodiče jsem zvolila proto, že mi to přišlo jako nejlepší způsob, jak oslovit všechny rodiče. Dotazník měl 9 uzavřených otázek a rodiče kroužkovali odpovědi. Myslím si, že rodiče neměli s vyplňováním žádný problém, o tom svědčí i vysoká návratnost dotazníků.

Pravdivost dotazníků jsem následně ověřovala rozhovorem s vychovatelkami. V některých případech byly odpovědi rodičů značně nadhodnocené. Rozhovor byl polostrukturovaný, měla jsem připraveno několik otázek a snažila jsem se, aby se vychovatelky hodně rozpovídaly. Výpovědi vychovatelek mě občas překvapily. Očekávala jsem, že bude spolupráce lepší na vesnici, protože se tam navzájem lépe znají, na druhou stranu jsem ale neočekávala, že to v Sídlištní škole bude fungovat tak špatně, jak ukázal můj výzkum.

7.1.1 Popis vzorku

Vesnická škola

Tato škola se nachází na okraji malé vesnice v Semilském okrese. Jedná se o školu, která je neúplně organizovaná, protože má pouze první stupeň. Děti druhého stupně dojíždí do 2 km vzdáleného města, které má 6000 obyvatel. Školní družinu v této škole navštěvuje 20 dětí, dotazníky byly rozděleny všem 20 rodičům a vrátilo se jich 18. Návratnost tedy byla 90% dotazníků.

Rodiče těchto dětí jsou zaměstnání buď přímo na vesnici, nebo dojíždějí do okolních měst. V této družině působí 1 vychovatelka, se kterou jsem provedla hloubkový rozhovor (označení Vychovatelka A). Rozhovor probíhal ve velmi příjemné atmosféře, Vychovatelka A je velmi příjemná paní, která má 20 let praxe na pozici družinářky. Velmi ochotně vypovídala o spolupráci s rodiči v její družině. Celý rozhovor trval přibližně 45 minut.

Sídlíštní škola

Tuto školu jsem vybrala jako kontrastní k vesnické škole. Nachází se na jednom sídlíšti v Praze a svým počtem žáků se řadí k velkým školám. Školní družinu zde navštěvuje 110 dětí, které jsou rozděleny do 4 oddělení. Dotazník jsem rozdala všem 110 rodičům a návratnost byla 93 dotazníků, což je 85%. Každé oddělení vede 1 vychovatelka. Rozhovor mi byl umožněn provést se 2 vychovatelkami (dále Vychovatelka B a Vychovatelka C). Vychovatelka B je zároveň hlavní vychovatelka. I zde probíhaly rozhovory ve velmi přátelské atmosféře. Vychovatelka B má také 20 let praxe a Vychovatelka C dokonce 26 let praxe. Byla jsem zvědavá, zda se pohledy vychovatelek na spolupráci ve družině budou lišit, zda má každá vychovatelka jinou zkušenost. Zjistila jsem ovšem, že mají zkušenost stejnou - míra spolupráce s rodiči je nízká. Nutno podotknout, že oběma vychovatelkám tato situace vyhovuje.

7.1.2 Výsledky dotazníků

Otázka č. 1 - Kterou třídu ZŠ Vaše dítě navštěvuje?

Tuto otázku jsem zařadila proto, že mě zajímalo, zda má věk dítěte nějaký vliv na spolupráci rodičů a vychovatelů. Zda lépe spolupracují rodiče mladších dětí, starších dětí nebo zda věk dítěte nehraje při spolupráci roli.

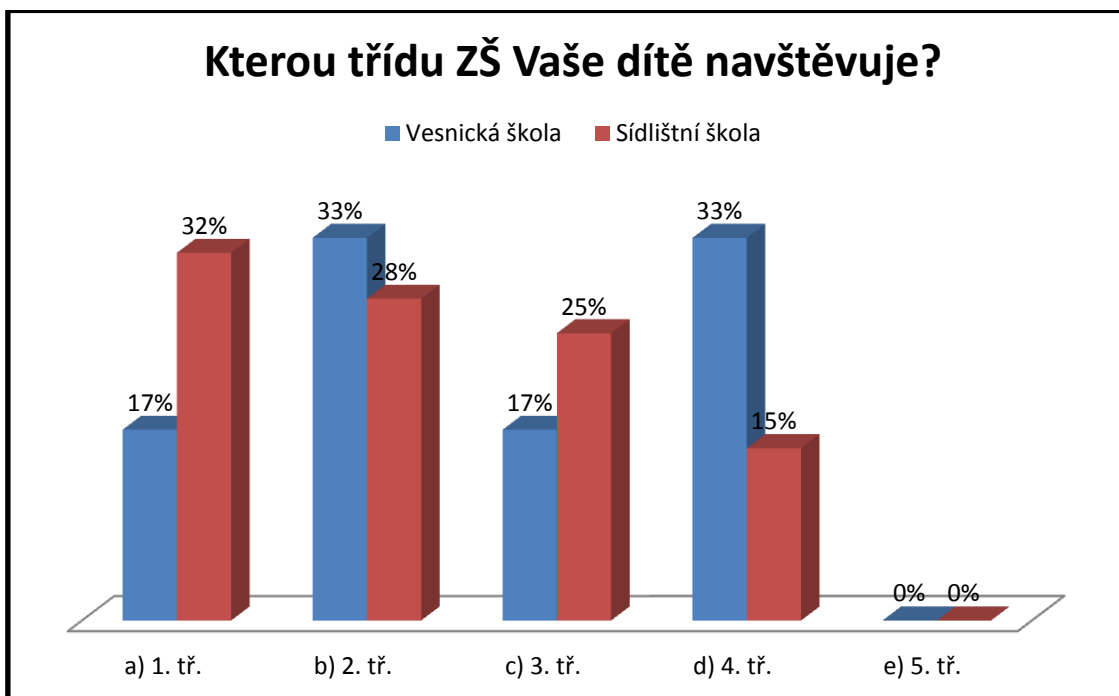
Tabulka č. 2 - Kterou třídu ZŠ Vaše dítě navštěvuje?

Vesnická škola				
a) 1. tř.	b) 2. tř.	c) 3. tř.	d) 4. tř.	e) 5. tř.
17%	33%	17%	33%	0%
3/18	6/18	3/18	6/18	0/18

Tabulka č. 3 - Kterou třídu ZŠ Vaše dítě navštěvuje?

Sídlištní škola				
a) 1. tř.	b) 2. tř.	c) 3. tř.	d) 4. tř.	e) 5. tř.
32%	28%	25%	15%	0%
30/93	26/93	23/93	14/93	0/93

Graf č. 1 - Kterou třídu ZŠ Vaše dítě navštěvuje?



Z grafu vyplývá, že ve Vesnické škole je největší zastoupení dětí ve 2. (6 z 18) a 4. (6 z 18) třídě. Naopak v Sídlištní škole dochází nejvíce dětí do 1. třídy (30 z 93). Zatímco ve Vesnické škole jsou výsledky střídavé 1. tř. 17% (3 z 18), 2. tř. 33% (6 z 18), 3. tř. 17% (3 z 18), 4. tř. 33% (6 z 18), v Sídlištní škole mají výsledky sestupnou tendenci 1. tř. 32% (30 z 93), 2. tř. 28% (26 z 93) 3. tř. 25% (23 z 93) 4. tř. 15% (14 z 93). Můj předpoklad, že školní družinu navštěvuje nejvíce dětí z 1. a 2. třídy, se potvrdil v Sídlištní škole, kde díky grafu mohu konstatovat, že do této družiny chodí nejvíce dětí z 1. a 2. třídy. Ve Vesnické škole se předpoklad potvrdil pouze v případě 2. třídy. Vzhledem k tomu, že ve Vesnické škole je stejný počet žáků z 2. (6 z 18) a ze 4. (6 z 18) třídy, nemohu konstatovat, že by do této družiny chodili spíše mladší žáci. Naopak u Sídlištní školy toto konstatovat mohu.

Můj předpoklad, že budou více spolupracovat rodiče mladší dětí, se z dotazníků ani z rozhovoru nepotvrdil. Když jsem tuto otázku, zda má na spolupráci vliv věk dětí, položila vychovatelkám, ve Vesnické škole Vychovatelka A odpověděla: „*spíš ne, ta Vlad'ka co mi pomáhá ta má 7 letýho syna a Pavlínce od tatínka kynologa je 9. Ono to vždycky záleží na konkrétní osobnosti.*“ V sídlištní škole Vychovatelka C odpověděla že: „*třeba s rodičema mladších dětí, těch prvňáků, druháků jsme daleko víc v kontaktu, protože ty si pro ty děti choděj. U těch třetáků čtvrtáků ty už začínají chodit sami tak, tam se s nima nevidíme, a pak už s nima vlastně řešíme jenom problémy.*“ Vychovatelka B ze Sídlištní školy odpověděla velmi pohotově: „*nejvíc spolupracujou rodiče hodnejch dětí, ty se kterýma je problém, ty se nám v podstatě straněj a nechtěj nás vidět.*“

Mohu tedy konstatovat, že na těchto školách věk dětí nehraje při spolupráci rodičů s vychovatelkami roli. V sídlištní škole spíš hraje roli kázeň dětí.

Otázka č. 2 - Jak často dochází do školní družiny?

Tato otázka zjišťovala, jak často děti družinu navštěvují.

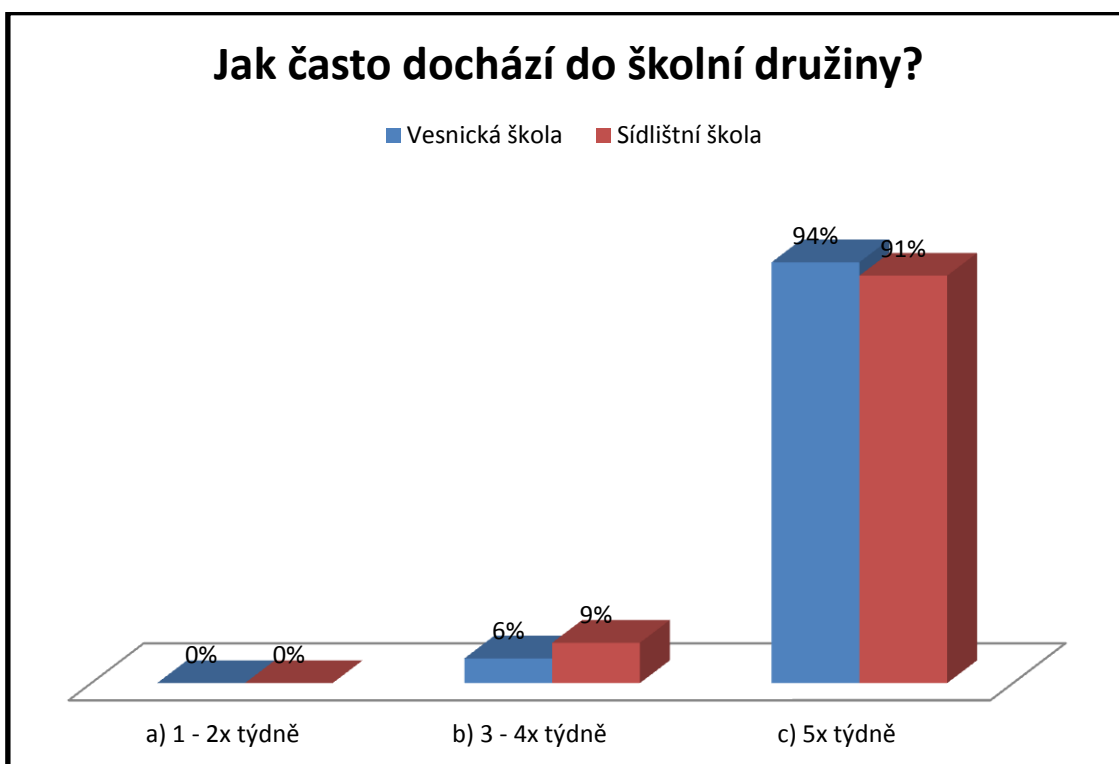
Tabulka č. 4 - Jak často dochází do školní družiny?

Vesnická škola		
a) 1 - 2x týdně	b) 3 - 4x týdně	c) 5x týdně
0%	6%	94%
0/18	1/18	17/18

Tabulka č. 5 - Jak často dochází do školní družiny?

Sídlištní škola		
a) 1 - 2x týdně	b) 3 - 4x týdně	c) 5x týdně
0%	9%	91%
0/93	8/93	85/93

Graf č. 2 - Jak často dochází do školní družiny?



Z výsledku tohoto grafu mohu konstatovat, že obě školní družiny jsou navštěvovány denně. Ve Vesnické škole navštěvuje školní družinu 5x týdně 94% (17 z 18) dětí, což je o 3% více než v Sídlištní škole, kde družinu navštěvuje 5x týdně 91% (85 z 93) dětí. Tato vysoká denní návštěvnost má pravděpodobně tyto dva důvody. Jedním z nich je pracovní vytíženost rodičů a druhým častá návštěvnost odpoledních zájmových kroužků pořádaných v rámci školní družiny.

V grafu můžeme pozorovat velký rozdíl mezi návštěvností 5x a 3x – 4x týdně. Zatímco 5x týdně dochází do školní družiny 94% (17 z 18) dětí z Vesnické školy a 91% (85 z 93) ze Sídlištní, 3x – 4x týdně dochází do družiny pouze 6% (1 z 18) ve Vesnické škole a 9% (8 z 93) v Sídlištní škole.

Vzhledem k tomu, že žádný rodič ani v jedné zkoumané škole nezaškrtl možnost a) 1x – 2x týdně, mohu konstatovat, že tyto dvě školní družiny jsou navštěvovány všemi dětmi více jak 3x týdně.

Otázka č. 3 - Kdy školní družinu nejčastěji navštěvuje?

Touto otázkou jsem zjišťovala, ve kterou denní dobu nejčastěji děti družinu navštěvují.

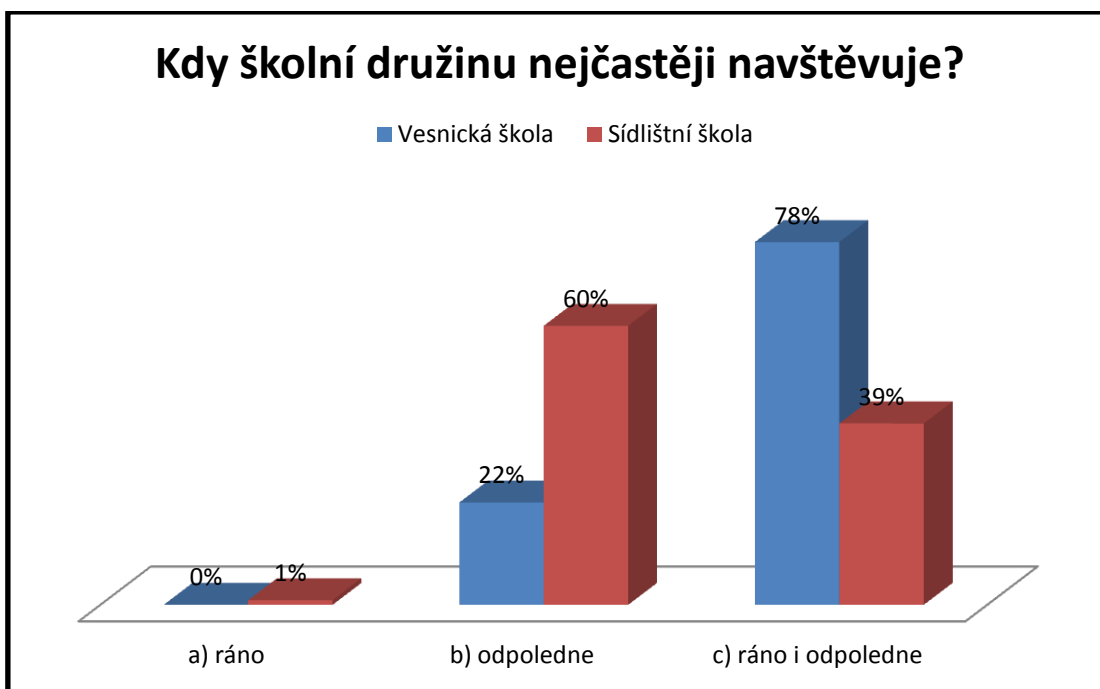
Tabulka č. 6 - Kdy školní družinu nejčastěji navštěvuje?

Vesnická škola		
a) ráno	b) odpoledne	c) ráno i odpoledne
0%	22%	78%
0/18	4/18	14/18

Tabulka č. 7 - Kdy školní družinu nejčastěji navštěvuje?

Sídlištní škola		
a) ráno	b) odpoledne	c) ráno i odpoledne
1%	60%	39%
1/93	56/93	36/93

Graf. 3 - Kdy školní družinu nejčastěji navštěvuje?



U této otázky mě zajímalo, zda děti navštěvují družinu spíše ráno nebo odpoledne, nebo zda jsou v družině jak ráno, tak odpoledne. Zde se výsledky škol výrazně lišily. Zatímco Vesnickou družinu navštěvuje ráno i odpoledne 78% (14 z 18) dětí, Sídlištní družinu navštěvuje v tuto dobu pouze 39% (36 z 93) dětí. V Sídlištní škole navštěvují děti družinu více pouze odpoledne 60% (56 z 93). Ve Vesnické škole navštěvuje družinu pouze odpoledne 22% (4 z 18) dětí. V Sídlištní škole dále odpovědělo 1% (1 z 93), že školní družinu jejich dítě navštěvuje pouze ráno. Z grafu dále můžeme vyčíst, že u obou škol je nejvíce vytížená odpolední družina.

Protože mě velmi zaujalo, že jsou obě družiny navštěvovány velmi často a děti tam tráví většinu volného času, zeptala jsem se vychovatelek z jakého důvodu si myslí, že to je např. zda to je z vytíženosti rodičů. Vychovatelka ve Vesnické škole odpověděla, že: *„ani asi ne z vytíženosti, třeba Martin má mámu doma a chodí na sedmou. Líbí se jim tam. Já je neomezuju já je nechávám hrát, nechávám je tam dělat bordel, pak jim to tam hodně dlouho nechávám aby se nezlobily, ale pak stejně na mě hulákaj, že jim rozkládám autíčka, protože pak po 14 dnech jim to musím rozebrat aby si hráli s jiným, ale jako člověk chce, aby se jim tam líbilo. Oni hulákaj a já je nechám, když si hrajou, samozřejmě když hulákaj, že se rvou tak to zasáhnu, ale jinak je nechávám hrát hodně spontánně“*. V Sídlištní škole odpověděla Vychovatelka C: *„no někteří chodí hodně brzy třeba už ve čtvrt na sedm, hlavně ty co mají maminky doma a většinou i ty jako poslední odcházejí.“*

Odpovědi vychovatelek nepotvrdily, že by za množstvím času stráveného ve školní družině stála pracovní vytíženost rodičů, spíš poukázaly na zajímavý fakt, že děti, které mají maminky doma, buď na mateřské dovolené nebo nezaměstnané, tráví ve školní družině hodně času, i když by nemusely. Na druhou stranu si myslím, že je dobře, když děti tráví svůj volný čas v kolektivu svých vrstevníků nějakou smysluplnou činností, než aby seděly doma a trávily čas u televize nebo počítače, protože na ně rodiče nemají čas.

Otázka č. 4 - Jste dostatečně informováni o nabídce aktivit školní družiny?

Touto otázkou jsem chtěla zjistit, zda jsou rodiče dostatečně informováni o nabídce aktivit školní družiny.

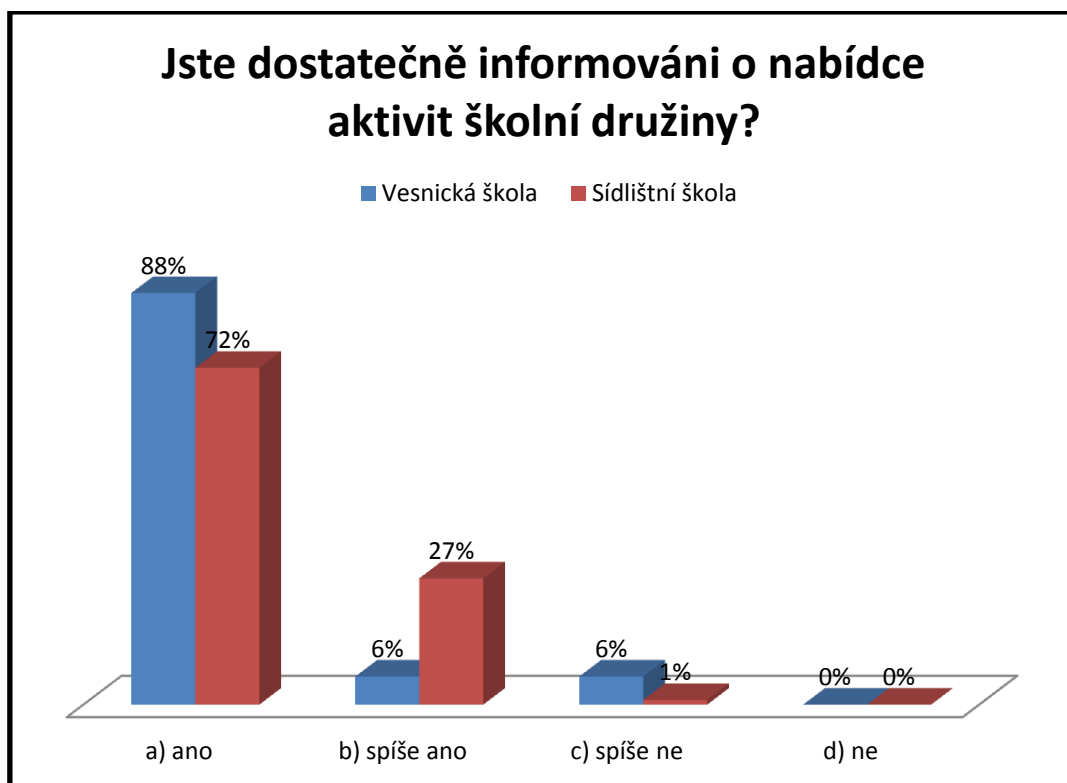
Tabulka č. 8 - Jste dostatečně informováni o nabídce aktivit školní družiny?

Vesnická škola			
a) ano	b) spíše ano	c) spíše ne	d) ne
88%	6%	6%	0%
16/18	1/18	1/18	0/18

Tabulka č. 9 - Jste dostatečně informováni o nabídce aktivit školní družiny?

Sídlištní škola			
a) ano	b) spíše ano	c) spíše ne	d) ne
72%	27%	1%	0%
67/93	25/93	1/93	0/93

Graf č. 4 - Jste dostatečně informováni o nabídce aktivit školní družiny?



Z grafu vyplývá, že většina rodičů je dostatečně informována o nabídce aktivit školní družiny. Ve Vesnické škole se cítí být informováno 88% (16 z 18) rodičů a spíše informováno 6% (1 z 18). V Sídlištní škole se cítí být informováno 72% (67 z 93) rodičů a spíše informováno 27% (25 z 93) rodičů. V obou školách se našel 1 rodič, který se cítí být spíše neinformován. Z celkového pohledu ale mohu říct, že na těchto školách jsou rodiče podle svého vyjádření dostatečně informováni o nabídce aktivit školní družiny.

V rozhovoru s vychovatelkami mě potom zajímalo, jakým způsobem rodiče o aktivitách informují. Vychovatelka A ve Vesnické škole odpověděla, že rodiče informuje vývěskou na nástěnce a pokud se v družině koná ještě nějaká akce, dává to rodičům písemně na papírku nebo to píše žákům do notýsku. Vychovatelka B v Sídlištní škole odpověděla: *„o aktivitách jako je třeba to divadýlko nebo výlet, nebo vánoční trhy, tak buď to vyvěsíme na nástěnku, kde se zapisují když třeba máme omezený počet míst, když máme neomezený počet jako třeba vánoční dílny nebo tak, tak kdo se přihlásí ten se přihlásí, pak jim dáváme ještě lísteček.“* Vychovatelka C ze Sídlištní školy k tomu mimo výše zmíněné dodala, že: *„ještě vlastně máme webový stránky kam to všechno píšeme. Jinak samozřejmě kdo má zájem, tak se všechno dozví, kdo nemá tak neví nic a pak chodí já nic nevím...“*.

Otázka č. 5 - Snažíte se s družinou aktivně spolupracovat na přípravě a organizaci výletů, besídek, dnů otevřených dveří apod.?

Touto otázkou jsem zjišťovala zájem rodičů spolupracovat s vychovatelkami.

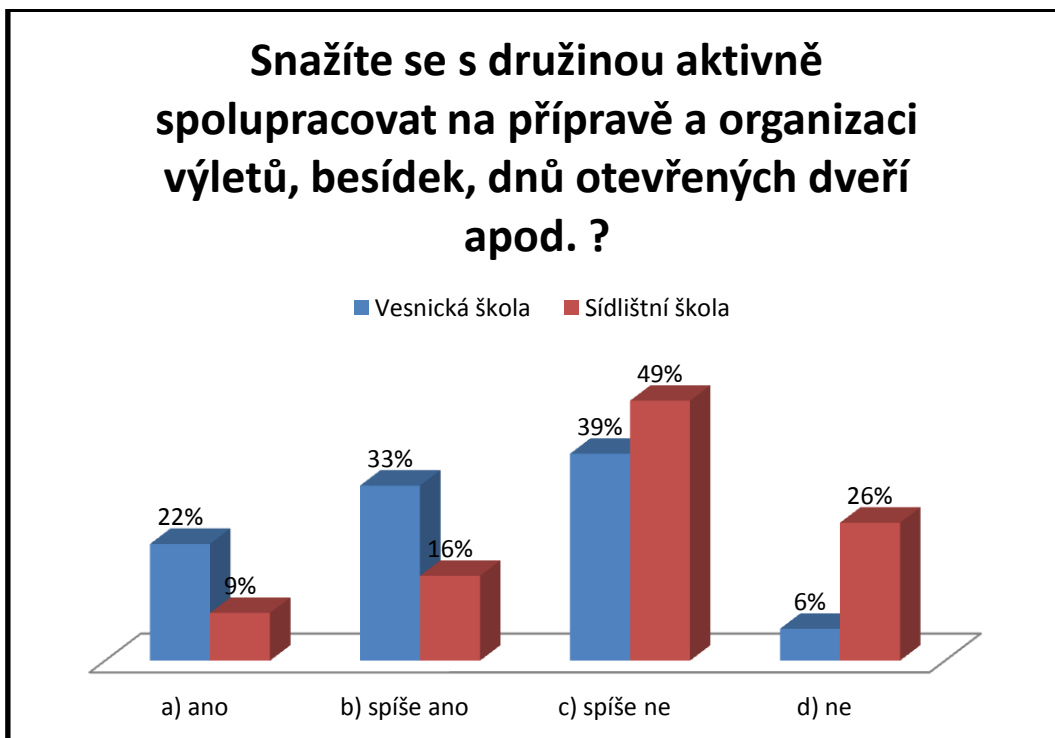
Tabulka č. 10 - Snažíte se s družinou aktivně spolupracovat na přípravě a organizaci výletů, besídek, dnů otevřených dveří apod.?

Vesnická škola			
a) ano	b) spíše ano	c) spíše ne	d) ne
22%	33%	39%	6%
4/18	6/18	7/18	1/18

Tabulka č. 11 - Snažíte se s družinou aktivně spolupracovat na přípravě a organizaci výletů, besídek, dnů otevřených dveří apod.?

Sídlištní škola			
a) ano	b) spíše ano	c) spíše ne	d) ne
9%	16%	49%	26%
8/93	15/93	46/93	24/93

Graf. 5 - Snažíte se s družinou aktivně spolupracovat na přípravě a organizaci výletů, besídek, dnů otevřených dveří apod.?



U této otázky jsem zjišťovala, zda rodiče projevují snahu o spolupráci na přípravě akcí pořádaných družinou. Ve Vesnické škole odpovědělo ano 22% (4 z 18), spíše ano 33% (6 z 18), spíše ne 39% (7 z 18) a ne 6% (1 z 18) rodičů. V Sídlištní škole byly výsledky trochu jiné, zde odpovědělo ano 9% (8 z 93), spíše ano 16% (15 z 93), spíše ne 49% (46 z 93) a ne 26% (24 z 93) rodičů. Ve Vesnické škole tedy většina 55% (10 z 18) odpověděla, že se snaží nebo spíše snaží, zatímco v Sídlištní škole se většina 75% (70 z 93) spíše nebo vůbec nesnaží. Přesto se i v Sídlištní škole najdou rodiče, kteří snahu projevují, snaží nebo spíše snaží se tu 25% (23 z 93) rodičů.

Samozřejmě jsem se snažila tento výsledek ověřit rozhovory s vychovatelkami, ve kterých jsem zjistila, že se rodiče zejména v Sídlištní škole v dotazníku lehce nadhodnotili. Ve Vesnické škole se mi ale výsledek dotazníků potvrdil, z výpovědi Vychovatelky A jsem byla velmi příjemně překvapena, jak jim to tam funguje. Na otázku zda se rodiče snaží spolupracovat na přípravě a organizaci výletů nebo besídek mi např. odpověděla, že: *„šijou kostýmky a tak, jo pomáhají, ale samozřejmě je to kus od kusu, někdo pomůže někdo ne, ale já je spíš nechci zatěžovat, protože každý má svýho, jako kdybych řekla, tak asi jo pomůžou. Máme tam třeba tatínka Pavlíny P. on je policajt a je to kynolog, cvičí psi a tak jsme měli tátu vlastně ve družině jo a tak tam nám ukazoval jak pomocí psa zneškodňují zloděje a tak. Pak nám vypálil takový jako světlice a i školka v tom byla, hezký to bylo. Takže to jsme tam měli no a pak vlastně teta Váni nám tam přivedla koně do družiny a byl tam vlastně celej den na zahradě a děti viděly jak se čistí jak se udržují kopyta a dala nám tam co jí, co nejí, hřebelcovací nástroje a takový všechno možný jako a co potřebuje, když mu je špatně jak se léčí...“*

V Sídlištní škole ale takto rozsáhlá spolupráce není. Vychovatelka B mi např. řekla, že: *„no víte co, oni nám jako pomáhaj tím, že nám nosej takový jakoby zbytky materiálů, po babičce nitě, látky, papíry, zbytky kůží, tak možná to mysleli takhle, že nám pomáhaj, jakože nám dodávaj materiál jo to jo, ale že by s náma jako přímo něco organizovali to ne.“* Vychovatelka C zmiňovala, že: *„ono to není ani jako nutný, jednou s námi vlastně šla sama od sebe jedna maminka do cirkusu a to se nám jako neosvědčilo, protože on pak si dělá co chce a teď neví jestli má poslouchat mě nebo mámu, takže v podstatě to ani není nutný. Asi to není moderní, ale je to takhle lepší.“*

V Sídlištní škole tedy sami vychovatelky nemají potřebu spolupracovat při přípravě různých akcí s rodiči. Ve Vesnické škole jim to naopak funguje.

Otázka č. 6 - Informuje Vás vychovatelka dostatečně o činnosti a chování Vašeho dítěte ve družině?

Tato otázka zjišťovala informovanost rodičů o chování jejich dítěte ve družině.

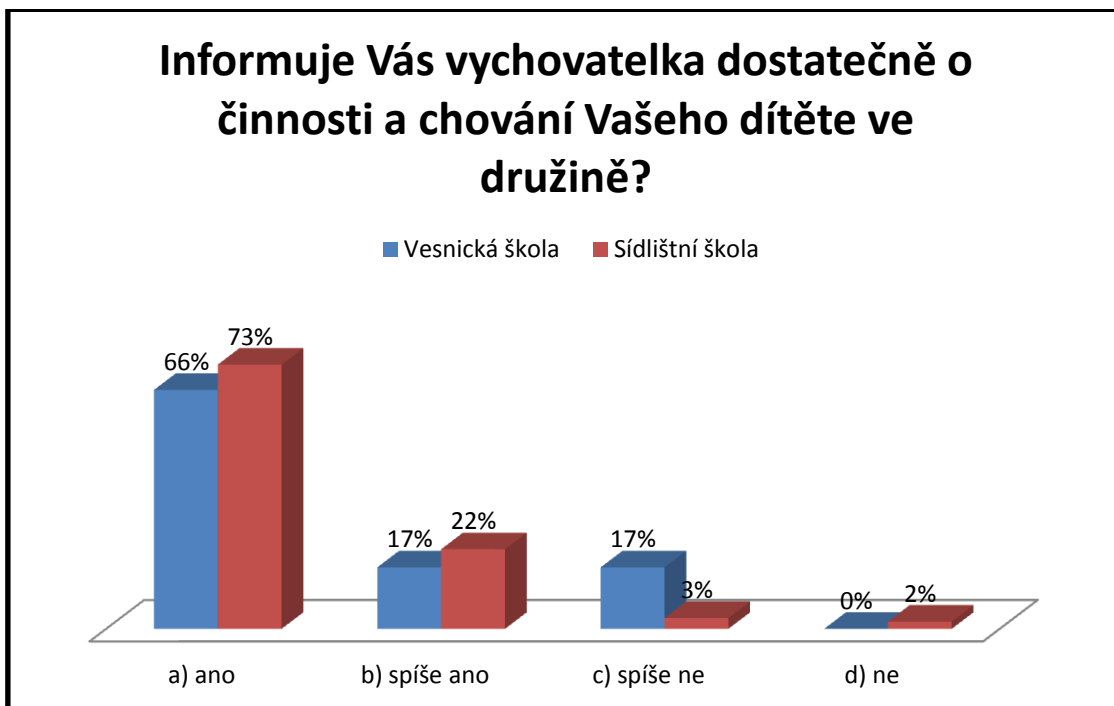
Tabulka č. 12 - Informuje Vás vychovatelka dostatečně o činnosti a chování Vašeho dítěte ve družině?

Vesnická škola			
a) ano	b) spíše ano	c) spíše ne	d) ne
66%	17%	17%	0%
12/18	3/18	3/18	0/18

Tabulka č. 13 - Informuje Vás vychovatelka dostatečně o činnosti a chování Vašeho dítěte ve družině?

Sídlištní škola			
a) ano	b) spíše ano	c) spíše ne	d) ne
73%	22%	3%	2%
68/93	20/93	3/93	2/93

Graf č. 6 - Informuje Vás vychovatelka dostatečně o činnosti a chování Vašeho dítěte ve družině?



U této otázky jsem se snažila zjistit, zda jsou rodiče dostatečně informováni o činnosti a chování jejich dítěte ve školní družině. Výsledkem bylo, že ve Vesnické škole je informováno 66% (12 z 18), spíše informováno 17% (3 z 18) a spíše neinformováno 17% (3 z 18) rodičů. V Sídlištní škole je informováno 73% (68 z 93), spíše informováno 22% (20 z 93), spíše neinformováno 3% (3 z 93) a neinformováno 2% (2 z 93) rodičů. Z tohoto výsledku mohu konstatovat, že většina rodičů je informována nebo spíše informována o činnosti a chování jejich dítěte ve školní družině.

Zde rozhovor s vychovatelkami nepřinesl žádné výrazné zjištění, odpovídaly, že informují telefonicky, písemně nebo ústně při vyzvedávání dětí. Mnohem zajímavější zjištění přinesli odpovědi vychovatelek na následující otázku, zda rodiče aktivně spolupracují při řešení problémů jejich dítěte.

Otázka č. 7 - Snaží se s Vámi družina dostatečně spolupracovat při řešení problémů Vašeho dítěte?

Tato otázka zkoumala, zda vychovatelky dostatečně spolupracují s rodiči při řešení problémů.

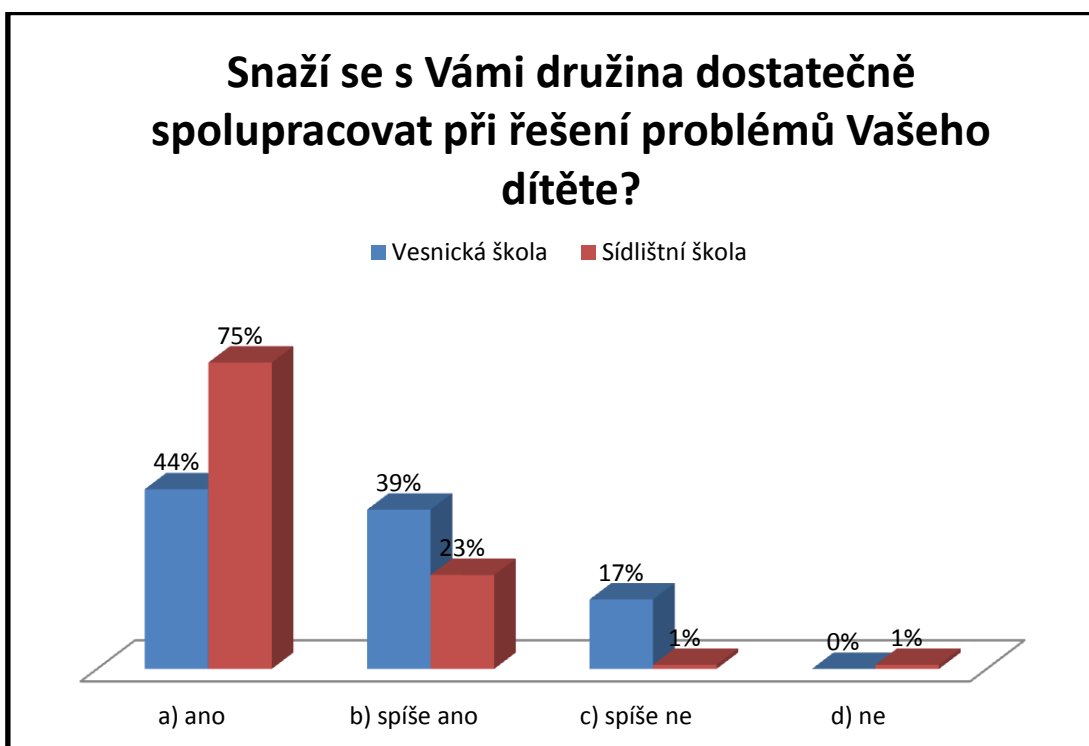
Tabulka č. 14 - Snaží se s Vámi družina dostatečně spolupracovat při řešení problémů Vašeho dítěte?

Vesnická škola			
a) ano	b) spíše ano	c) spíše ne	d) ne
44%	39%	17%	0%
8/18	7/18	3/18	0/18

Tabulka č. 15 - Snaží se s Vámi družina dostatečně spolupracovat při řešení problémů Vašeho dítěte?

Sídlištní škola			
a) ano	b) spíše ano	c) spíše ne	d) ne
75%	23%	1%	1%
70/93	21/93	1/93	1/93

Graf č. 7 - Snaží se s Vámi družina dostatečně spolupracovat při řešení problémů Vašeho dítěte?



Nejprve jsem tedy v dotazníku zkoumala, zda se družina snaží dostatečně spolupracovat s rodinou, při řešení problémů jejich dítěte. Výsledkem bylo, že ve Vesnické škole odpovědělo, že se družina snaží 44% (8 z 18), spíše snaží 39% (7 z 18), spíše nesnaží 17% (3 z 18) rodičů. V Sídlištní škole odpovědělo, že se družina snaží 75% (70 z 93), spíše snaží 23% (21 z 93), spíše nesnaží 1% (1 z 93) a nesnaží 1% (1 z 93). Většina rodičů v těchto školách tedy odpověděla, že se družina snaží nebo spíše snaží spolupracovat při řešení problému s jejich dítětem.

Mnohem zajímavější však bylo, když jsem tu samou otázku pouze obráceně použila při rozhovoru s vychovatelkami, tedy zda se rodiče snaží dostatečně spolupracovat s vychovatelkami při řešení problémů s dítětem. Ve Vesnické škole odpověděla Vychovatelka A, že: *„určitě, jako když jim něco je, tak já okamžitě volám rodičům nebo chvíli počkám, ale když zavolám, tak okamžitě přijdou a to skoro všichni. Je tam jedna, to je takový, že matka spíš se stará sama o sebe, ale jinak jo.“*

Zajímavá byla zkušenost vychovatelek ze Sídlištní školy, kde Vychovatelka B řekla, že: *„aj tak aj tak. Je to tak půl na půl. Nejdřív to vlastně řešíme my... stalo se mi teda u Moniky M. vlastně, že maminka přišla, že doma zlobí a v podstatě se přišla poradit spíš ona se mnou, jak na ní má působit, abychom na ní působily stejně, ale to bylo jednou za dvacet let. Jinak prostě je to o lidech, mám tam pár rodičů naprosto výbornejch s kterýma se dá řešit úplně všechno, ale pak ty zásadnější věci se týkají spíš zlobivějších dětí.“* Vychovatelka C odpověděla, že: *„víte co, ty co jsou většinou hodně problémový, tak ty rodiče to s náma řešit nechtějí, nechtějí to slyšet, protože by to museli nějak řešit nedejbože, že by se to muselo řešit tím, že by museli dát dítě jinam, prostě klapky na uši a hotovo, pak nás teda vyslechnou, když nedáme jinak.“*

V Sídlištní škole vychovatelky poukázali na zajímavý fakt, že rodiče nechtějí slyšet ze stran vychovatelek, že s jejich dítětem problém, protože by to museli řešit a to je pro ně nepohodlné.

Otázka č. 8 - Přispíváte vychovatelkám nějakými nápady a tipy na výlety?

Touto otázkou jsem zjišťovala, zda od rodičů přichází nějaká iniciativa.

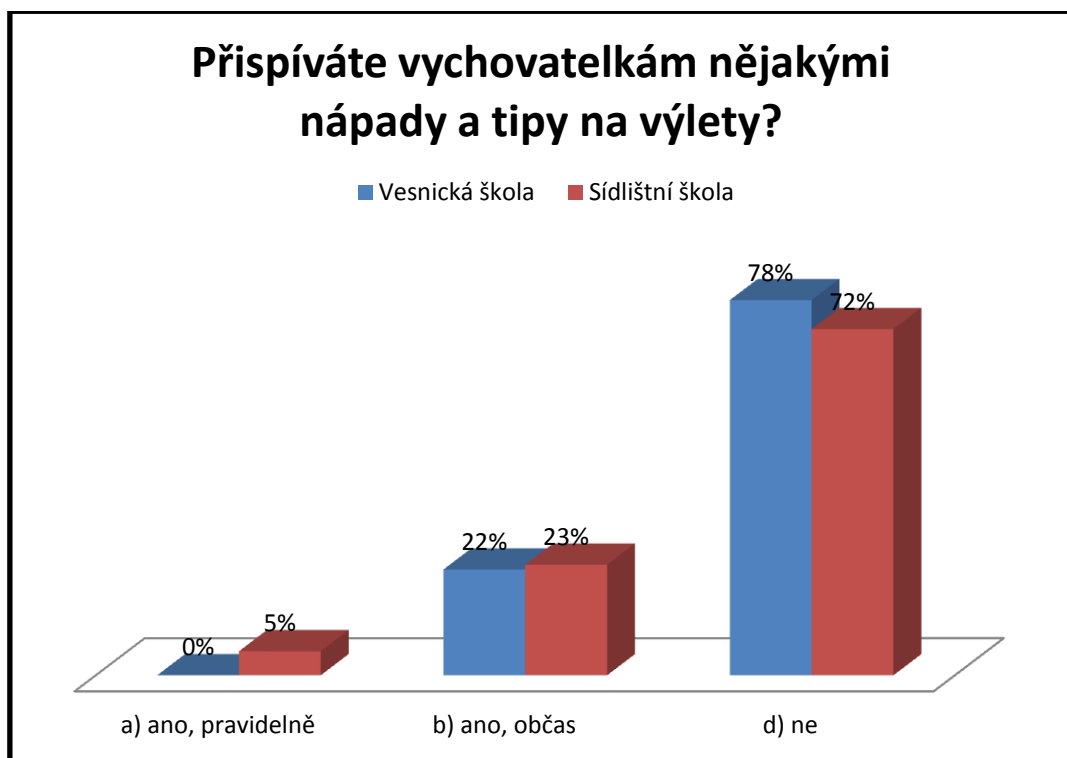
Tabulka č. 16 - Přispíváte vychovatelkám nějakými nápady a tipy na výlety?

Vesnická škola		
a) ano, pravidelně	b) ano, občas	d) ne
0%	22%	78%
0/18	4/18	14/18

Tabulka č. 17 - Přispíváte vychovatelkám nějakými nápady a tipy na výlety?

Sídlištní škola		
a) ano, pravidelně	b) ano, občas	d) ne
5%	23%	72%
5/93	21/93	67/93

Graf č. 8 - Přispíváte vychovatelkám nějakými nápady a tipy na výlety?



Z grafu vyplývá, že většina rodičů jak ve Vesnické 78% (14 z 18), tak v Sídlištní 72% (67 z 93) škole žádnými tipy na výlety vychovatelkám nepřispívá. Pravidelně přispívá pouhých 5% (5 z 93) rodičů v Sídlištní škole a dalších 23% (21 z 93) rodičů v této škole odpovědělo, že občas přispívají. Ve Vesnické škole přispívá občas 22% (4 z 18) rodičů a pravidelně neodpověděl nikdo.

Opět mě zajímalo, zda je tvrzení rodičů pravdivé, a proto jsem se na tuto otázku zeptala vychovatelek. Vychovatelka A z Vesnické školy na otázku, zda jí rodiče přispívají tipy na výlety odpověděla, že: *„já si myslím, že oni ani nevědí jakoby co bysme chtěli, že jako někdy ty nabídky jsou. Třeba toho psa nabídl on. Ono je to ale ani nenapadne nebo se třeba nechtějí vnucovat.“*

Vychovatelka B ze Sídlištní školy má podobnou zkušenost: *„no možná jo občas někdo něco řekne, ale hodně vyjíměčně.“* Vychovatelka C ze Sídlištní školy k tomu dodává, že: *„no ono je to i tak, že oni třeba řeknou jed'te támdle, ale my na to nemáme v rámci družiny čas jo, jsou to třeba celodenní výlety, který si s nima může dovolit třídní učitelka, ale ne my jako družina.“*

Z výpovědí vychovatelek v Sídlištní škole, mohu konstatovat, že se zde rodiče opět trošku nadhodnotili a nepřispívá jich tolik, kolik jich kladně odpovědělo v dotazníku.

Otázka č. 9 - Podílíte se na vedení zájmových činností ve družině?

Tato otázka zjišťovala, zda se rodiče ve družině podílejí na vedení zájmových činností.

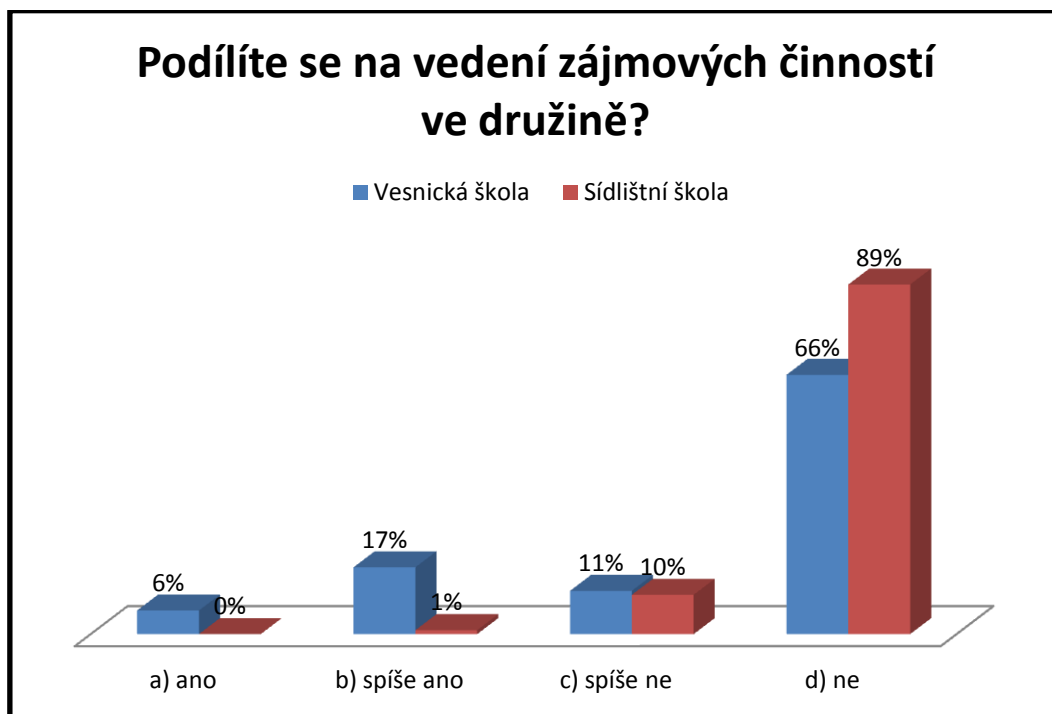
Tabulka č. 18 - Podílíte se na vedení zájmových činností ve družině?

Vesnická škola			
a) ano	b) spíše ano	c) spíše ne	d) ne
6%	17%	11%	66%
1/18	3/18	2/18	12/18

Tabulka č. 19 - Podílíte se na vedení zájmových činností ve družině?

Sídlištní škola			
a) ano	b) spíše ano	c) spíše ne	d) ne
0%	1%	10%	89%
0/93	1/93	9/93	83/93

Graf č. 9 - Podílíte se na vedení zájmových činností ve družině?



Poslední otázkou jsem se snažila zjistit, zda se rodiče podílejí na vedení zájmových aktivit ve školní družině. Předpokládala jsem, že se většina podílet nebude, což se mi také v obou školách potvrdilo. Ve Vesnické škole byl podíl rodičů a něco málo lepší, zde se na vedení zájmových aktivit podílí 6% (1 z 18), spíše podílí 17% (3 z 18), spíše nepodílí 11% (2 z 18) a nepodílí 66% (12 z 18). V Sídlištní škole odpovědělo kladně pouze 1% (1 z 93) a to výběrem možnosti spíše ano, proto v tomto případě mohu říct, že je v této škole podíl rodičů minimální až žádný. Spíše ne pak odpovědělo 10% (9 z 93) a ne 89% (83 z 93) rodičů.

I u této otázky mě zajímal pohled vychovatelek. Ve Vesnické škole jsem se dozvěděla, že tam se některé maminky opravdu snaží a aktivně se na vedení zájmových aktivit podílejí. Vychovatelka A z Vesnické školy k tomu řekla: *„třeba Vlad'ka mi tam ted'ka vede kurz ted'ka v říjnu krabičky s ubrouskovou technikou, prosinec pak bude jako 3D vyrábění, takže ta vyloženě jako maminka vede kroužek. Má Martina 7 letýho. A pak ještě ta jedna ta mě zase jako říká nebo spíš se s ní tak spíš dohadujem, třeba korálkování nebo něco takovýho děláme ted'ka a ta mě přímo dala typ, že bysme to mohli dělat. Ale třeba jako Jarča to je další maminka, který řeknu a která by okamžitě šla pomoci a nejenom ona, ale i třeba tátové jo, když bych potřebovala. Třeba o děckým dnu jsou rodiče na stanovištích. Třeba měli jsme ted'ka starý pověsti český, tak tam u jedný kontroly rejžovali zlato jo, takže tam byl rodič, jedna maminka byla u kontroly, kde poznávali obrázky ze kterých to je pověstí, Růžena zase matka další ta byla u poznávání nebo u lovení zvířat, to se házeli po lese zvířátka a oni co nejvíc jich museli v určitým čase sebrat a to nebyla sama jo, to ještě asi 4. a to vlastně třeba matka je na kontrole a otec jde s nima nebo obráceně, protože já chci aby šli rodiče s nima, protože děti mají slepou mapu, tak aby se neztratily.“*

V sídlištní škole už to tak optimisticky nevypadá, tam se nikdo z rodičů na vedení zájmových aktivit nepodílí. Ptala jsem se tedy, zda kdyby někdo z rodičů chtěl nějaký zájmovou aktivitu vést, zda by mu to bylo umožněno. Vychovatelka B odpověděla, že: *„v podstatě jako když by to chtěl vést zadarmo a nepotřeboval smlouvu se školou, protože to je další zaměstnanec, že jo, tak proč ne. My tady máme každá nějaký kroužek, ale děláme to sami.“* Vychovatelka C k tomu dodává, že: *„nevím jak by to bylo právně, protože zase by měl zodpovědnost za děti, ale my tady ani žádnýho takovýho rodiče nemáme.“*

8 Závěr

Na začátku svého výzkumu jsem si položila výzkumnou otázku, zda spolupracují více rodiče na vesnici nebo ve městě. Na základě provedených rozhovorů s vychovatelkami jsem na tuto otázku našla odpověď, kterou je, že více spolupracují rodiče na vesnici. Tím se také potvrdila moje hypotéza. Důvod proč tomu tak je, je pravděpodobně ten, že se na vesnici všichni znají, protože mají více příležitostí k neformálním kontaktům, to potvrzuje i odpověď Vychovatelky A z Vesnické školy, která říká, že: *„díky tomu, že já jsem tady místní a že vlastně ty rodiče znám tak to funguje docela dobře.“* Snažila jsem se zjistit, zda i v Sídlištní škole udržují vychovatelky s rodiči nějaké neformální vztahy. Odpověď Vychovatelky C bylo, že: *„já jak jsem tady stará páka, tak já s tím teda nemam dobrý zkušenosti. Moc se mi to nevyplácelo, jinak my se vlastně s rodičema svejch dětí samozřejmě známe, že jo, ale není to o žádný družbě.“*

Dále jsem zjistila, že rozdíl mezi spoluprací na vesnici a ve městě spočívá v tom, že ve Vesnické škole se rodiče aktivně snaží zapojovat do dění ve školní družině. Například tím, že vedou nějakou zájmovou aktivitu nebo navrhují různé besedy či výlety. V Sídlištní škole se rodiče těchto aktivit neúčastní a jejich aktivní snaha o spolupráci se projevuje pouze v přinášení zbytkových materiálů.

Výsledek výzkumu, že rodiče na vesnici spolupracují více, mě moc nepřekvapil, protože jsem to očekávala. Překvapil mě ale rozdíl v míře spolupráce na vesnici a ve městě. Zatímco ve Vesnické škole spolupráce rodičů s vychovatelkou funguje na skvělé úrovni, v Sídlištní škole se spolupráce projevuje minimálně. Navíc mě trochu zarazilo, že v Sídlištní škole není ze strany vychovatelek o spolupráci s rodiči zájem. Podle nich s tím nemají dobré zkušenosti.

Hodně mě překvapilo, že ačkoliv rodiče ze Sídlištní školy v dotazníku uváděli, že s družinou spolupracují (např. tím, že přispívají tipy na výlety), v rozhovoru s vychovatelkami se to nepotvrdilo, zatímco ve Vesnické škole se výsledek z dotazníků rozhovorem potvrdil.

V mém výzkumu se nakonec jako přínosnější ukázal kvalitativní přístup, který jednak odhalil zkreslení v datech získaných kvantitativním přístupem a kromě toho přinesl odpověď na vedlejší výzkumnou otázku, proč rodiče spolupracují na vesnici více než ve městě.

Můj výzkum pro mě byl velkým přínosem a přinesl mi mnoho zajímavých poznatků, využitelných pro mou volnočasovou praxi.

9 Seznam literatury

- ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál 2001. ISBN 80-7178-463-X
- DVOŘÁK, D., STARÝ, K., URBÁNEK, P. a kol. *Česká základní škola*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1896-8.
- HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogické ovlivňování volného času. Současné trendy*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.
- HÁJEK, B., PÁVKOVÁ, J. a kol. *Školní družina*. 2. aktual. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-268-3.
- HOLEYŠOVSKÁ, A. *Rok ve školní družině*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-752-3.
- CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.
- MŠMT. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice. Bílá kniha*. Praha: Tauris, 2001.
- PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. 3. aktual. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-423-6.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. 4. aktual. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.
- RABUŠICOVÁ, M., ŠEĐOVÁ, K. a kol. *Škola a (versus) rodina*. Brno: MU 2004. ISBN 80-210-3598-6.
- ŠEĐOVÁ, K. *Tiché partnerství: vztahy mezi rodiči a učitelkami na prvním stupni základní školy*. Brno: MU, 2009. ISSN 1803–7437.
- ŠVARÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.
- ŠŤASTNÁ, M. *Komunikace s rodiči a veřejností*. Ostrava: ZŠ Dubina 2010. ISBN 978-80-904576-7-6.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I. Dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.
- VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. *Pedagogika pro učitele*. 2. aktual. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-3357-9.
- Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, školský zákon § 2, odstavec (2).
- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících. Hlava II., díl 1., § 3.

10 Seznam příloh

Příloha č. 1 – Dotazník pro rodiče

Příloha č. 1

Vážení rodiče, prosím Vás o vyplnění krátkého dotazníku.

Dotazník je anonymní a slouží jako výzkum pouze pro mou bakalářskou práci.

Děkuji Romana Peškarová (studentka TUL v Liberci).

1) Kterou třídu ZŠ Vaše dítě navštěvuje?

- a) 1.tř. b) 2.tř. c) 3.tř. d) 4.tř. e) 5.tř.

2) Jak často dochází do školní družiny?

- a) 1 – 2x týdně b) 3 – 4x týdně c) 5x týdně

3) Kdy školní družinu nejčastěji navštěvuje?

- a) ráno b) odpoledne c) ráno i odpoledne

4) Jste dostatečně informováni o nabídce aktivit školní družiny?

- a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne

5) Snažíte se s družinou aktivně spolupracovat na přípravě a organizaci výletů, besídek, dnů otevřených dveří atd.?

- a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne

6) Informuje Vás vychovatelka dostatečně o činnosti a chování Vašeho dítěte v družině?

- a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne

7) Snaží se s Vámi družina dostatečně spolupracovat při řešení problémů Vašeho dítěte?

- a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne

8) Přispíváte vychovatelkám nějakými nápady a tipy na výlety?

- a) ano, pravidelně b) ano, občas c) ne

9) Podílíte se na vedení zájmových činností v družině?

- a) ano b) spíše ano c) spíše ne d) ne